

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет педагогічний
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти
Кафедра психології освіти

Дипломна робота магістра
з теми:

**«Психологічна підготовка майбутніх вихователів до організації
пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників»**

Виконала:
студентка DO1–M19 групи
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальності 012 Дошкільна освіта
освітньо-професійна програма Дошкільна
освіта

Собчишин Світлана Михайлівна

Науковий керівник: **Дуткевич Т.В.**,
кандидат психологічних наук, професор,
професор кафедри психології освіти

Рецензент: **Кучинська І.О.**, доктор
педагогічних наук, професор кафедри
педагогіки та управління навчальним
закладом

Кам'янець-Подільський - 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ	10
1.1. Особливості пізнавально-ігрової діяльності та її організації як провідної умови розумового розвитку дошкільників	10
1.2. Психолого-педагогічні чинники і умови підготовки майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності дітей.....	19
1.3. Аналіз традиційної підготовки майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності дошкільників	28
Висновки до Розділу 1	42
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	44
2.1. Обґрунтування експериментальної програми психологічної підготовки студентів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників.....	44
2.2. Аналіз результатів впровадження факультативного навчального курсу з підготовки студентів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників.....	55
2.3. Психологічні рекомендації для майбутніх вихователів щодо організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників.....	62
Висновок до Розділу 2	71
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ДОДАТКИ.....	85
Додаток А. Експериментальна програма факультативної навчальної дисципліни.....	85
Додаток Б. Приклад моделювання пізнавально-ігрових ситуацій.....	98
Додаток В. Бланк психодіагностики студентів.....	99

Умовні позначення

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗДО – заклад дошкільної освіти

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства відбуваються кардинальні зміни, зумовлені інтеграцією України до світового співтовариства та переходом на європейські стандарти якості освіти. Особливої актуальності набувають модернізаційні процеси в дошкільній освіті та професійній підготовці фахівців до її реалізації. Науково-технічний розвиток обумовлює необхідність використовувати у дошкільній освіті нові технології навчання, враховуючи дошкільний вік, як сенситивний, найбільш сприятливий для розвитку творчого потенціалу дитини та її пізнавальної активності. Важливо, щоб кожную дитину уже з перших років життя педагоги та батьки мотивували до особистісного розвитку шляхом активного пізнання навколишнього світу, соціалізації в докільці, міжособистісного спілкування з однолітками і дорослими.

Визнання педагогом самоцінності дошкільного дитинства та розуміння його як першого етапу становлення особистості потребує перегляду завдань, змісту та спрямованості педагогічної роботи. Засвоюючи нові педагогічні функції, педагог оволодіває здатністю вносити елементи новизни в цілі, зміст, форми і методи освітньої діяльності, враховувати особливості розвитку особистості дошкільника в умовах життя, що швидко змінюється.

Відтак постала проблема формування фахівця-дошкільника нового типу, який має глибокі професійні знання, здатен до творчості, готовий до роботи у конкурентних умовах. Сучасний фахівець дошкільної освіти – це професіонал високої кваліфікації, який орієнтується у наукових дослідженнях і освітніх інноваціях, володіє сучасними технологіями розвитку, навчання і виховання дітей, здатний до саморозвитку та самовдосконалення.

Проблемам сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти присвячені праці Бєленької Г. В. [54], Богуш А.М. [8], Горопахи Н.М. [15], Загарницької І. І. [54], Листопад О. [44], Поніманської

Т.І. [55] та ін.

Отримали ґрунтовне висвітлення питання психологічної підготовки до професійної діяльності педагога, її особливості у ситуації оновлення системи освіти (Галус О.М. [11], Дуткевич Т.В. [19], Кіктенко А. І. [30], Ткачова Н. О. [66], Хомич Л. О. [70] та ін.).

Значний масив досліджень розкриває незамінне значення ігрової діяльності для розумового розвитку дошкільника, зокрема, його інтелектуальних і творчих здібностей (Біла І.М. [7], Котирло В.К., Дуткевич Т.В. [36], Ладивір С.О. [42], Максименко С.Д. [59], Проскура О. В. [58], Чері Ф. [71] та ін.). Переконаливо показано, що від того, як дорослий організує пізнавально-ігрову діяльність дитини, залежить успішність її розумового розвитку і формування особистості загалом. Тому глибокі знання психологічних закономірностей пізнавально-ігрової діяльності дітей та здатність до її практичної організації – важлива складова професійної підготовки вихователя дошкільного закладу, яка наразі ще не отримала свого достатнього висвітлення у психологічних дослідженнях. Актуальним є пошук шляхів посилення пізнавальної спрямованості дитячої гри, що і визначило вибір теми дипломного дослідження **«Психологічна підготовка майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників»**.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично перевірити експериментальну програму психологічної підготовки майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників.

Об'єкт дослідження: процес професіоналізації особистості майбутнього вихователя на етапі здобуття вищої освіти.

Предмет дослідження: формування у майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти здатностей до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників.

Гіпотеза роботи полягає у припущенні про те, що психологічна

підготовка майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників являє собою складно організований процес, з такими напрямками, як поповнення психологічних знань студентів з питань розумового розвитку дітей, формування здатності студентів моделювати, проектувати, ініціювати та стимулювати пізнавально-ігрову діяльність старших дошкільників.

Визначені мета, об'єкт, предмет і гіпотеза дослідження зумовили постановку таких завдань:

1. На основі теоретичного аналізу розкрити основні поняття дослідження (пізнавально-ігрова діяльність, організація пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників, пізнавально-ігрова ситуація, психологічна підготовка), психолого-педагогічні чинники і умови, особливості традиційної підготовки майбутніх вихователів.

2. З'ясувати складові (здатності) підготовленості майбутніх педагогів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників та на цій основі дослідити до експериментальний та після експериментальний рівні її сформованості.

3. Розробити, впровадити та перевірити ефективність експериментальної програми психологічної підготовки майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників.

Методи дослідження. Вирішення завдань дослідження передбачало використання комплексу методів: теоретичних (аналіз, систематизація узагальнення наукових даних, моделювання) – на етапі теоретичного опрацювання проблеми, планування емпіричного дослідження; емпіричних (спостереження, ранжування, самооцінка і взаємооцінювання) – на етапі початкової і прикінцевої діагностики стану підготовленості студентів; формувальний експеримент (навчальні завдання, програмований контроль знань, самостійна робота, дискусія, обговорення, моделювання пізнавально-

ігрових ситуацій); методи статистичної обробки та ілюстрування даних (обчислення відсоткових співвідношень, середнього арифметичного, таблиці).

Експериментальна база дослідження. В емпіричному дослідженні брали участь вихователі ЗДО (24 особи), студенти 3 курсу бакалаврату (16 осіб) та 1 курсу магістратури (15 осіб), що навчаються за напрямом 012 Дошкільна освіта у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Організація дослідження. Теоретико-емпіричне дослідження включало чотири етапи, які було проведено протягом вересня 2019 – грудня 2019 рр.

На *першому етапі* вивчався стан розробки визначеної проблеми у її теоретичному та прикладному аспектах. Сформульовано науково-понятійний апарат роботи, розроблено план та методичну базу дослідження. Проведено аналіз останніх досліджень з питань організації пізнавально-ігрової діяльності дошкільників, психолого-педагогічної підготовки майбутніх вихователів ЗДО у закладах вищої освіти.

На *другому етапі* з опорою на визначені теоретичні положення проводилось початкове психодіагностичне дослідження, спрямоване на визначення стану підготовленості вихователів і студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до організації пізнавально-ігрової діяльності дітей.

На *третьому етапі* проводилась робота щодо впровадження в освітній процес ЗВО експериментальної програми факультативної навчальної дисципліни «Організація пізнавально-пізнавально-ігрової діяльності дітей дошкільного віку».

На *четвертому етапі* здійснювалось прикінцеве психодіагностичне дослідження, спрямоване на порівняння стану підготовленості студентів до організації пізнавально-ігрової діяльності дітей до і після проведення навчального факультативу, були опрацьовані та проаналізовані результати

психодіагностики та зроблено висновок про ефективність експериментальної підготовки.

Теоретичне значення дослідження визначається поглибленням та розширенням уявлень про професійну підготовку майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності дошкільників, як провідного засобу їх розумового розвитку та інтелектуальної підготовки до навчання у школі.

Практичне значення роботи полягає у тому, що розроблена експериментальна програма факультативної навчальної дисципліни «Організація пізнавально-пізнавально-ігрової діяльності дітей дошкільного віку» може бути рекомендована до впровадження у практику професійної підготовки майбутніх вихователів, у систему підвищення їх кваліфікації.

Апробація результатів роботи. Головні положення роботи доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри психології освіти і кафедри теорії та методик дошкільної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, а також на звітній конференції студентів і магістрантів цього ж університету.

Публікації. Результати дипломної роботи висвітлено в одноосібній публікації: Собчишин С.М. Психологічна підготовка майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників // Психологічне забезпечення інноваційних процесів в освітньо-професійному просторі закладу вищої освіти: сучасні реалії та перспективи: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2019 року, м. Кам'янець-Подільський) – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2020. С. 116-117.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (75 найменувань), трьох додатків. Основний текст викладено на 76, а повний – на 99 сторінках друкованого тексту. Робота містить 5 таблиць.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено теоретико-емпіричне дослідження психологічної підготовки майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку. Розроблення цієї теми є актуальним з погляду створення умов для впровадження інноваційних технологій розумового розвитку дитини, її підготовки до шкільного навчання. Завдання, передбачені планом роботи, виконано, що спричинило отримання наступних висновків.

Проведений теоретичний аналіз проблеми дозволив розкрити основні поняття дослідження (**перше завдання**). З'ясовано, що пізнавально-ігрова діяльність дошкільника – це будь-який різновид дитячої гри (сюжетно-рольових, будівельно-конструктивних, режисерських, дидактичних, театралізованих, рухливих, ігор з правилами, ігор на теми літературних творів), що передбачає пошук дітьми шляхів вирішення проблем (пізнавальних завдань).

Центральним змістовим компонентом пізнавально-ігрової діяльності дошкільників є пізнавально-ігрова ситуація, в якій досягнення ігрової мети потребує постановки й вирішення пізнавальної задачі, що відбувається як подолання перешкоди до досягнення бажаного результату. Моделювання вихователем пізнавально-ігрової ситуації спрямовано на об'єктивацію для дітей протиріччя між досягненням ігрової мети і актуальними умовами її досягнення.

Пізнавально-ігрова діяльність старших дошкільників носить колективний характер, що визначає спільний пошук способів вирішення пізнавальної задачі, який збагачує пізнавальний досвід кожної дитини за рахунок взаємообміну мотивами і способами пізнання. Мотивація дітей до прийняття і вирішення запропонованої дорослим пізнавально-ігрової ситуації виникає завдяки вільному визначенню ігрових партнерів і такого ігрового

змісту, який відповідає запитам даного віку.

Психологічна підготовка розуміється як процес оволодіння студентами психологічними чинниками і умовами організації пізнавально-ігрової діяльності малюків. Психологічна підготовка студентів до організації пізнавально-ігрової діяльності спрямована на засвоєння теорії дитячої гри, в якій ключовими питаннями є специфіка і структура пізнавально-ігрової діяльності, формування ігрової позиції та ігрової поведінки майбутніх вихователів; проектування і моделювання пізнавально-ігрової діяльності дітей. У зв'язку з цим зміст традиційної підготовки фахівця з дошкільної освіти може бути суттєво поглиблений за рахунок доповнення відповідних тем навчальних дисциплін, опанування якими формує готовність майбутнього педагога до розумового виховання дітей (загальної та дошкільної педагогіки, дитячої психології, методик дошкільної освіти).

Згідно із **другим завданням роботи**, визначено складові (компетентності, здатності) підготовленості майбутніх педагогів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників та на цій основі досліджено до експериментальний та після експериментальний рівні її сформованості. Складовими підготовленості майбутніх педагогів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників визначено такі компетентності (здатності), що є необхідними психологічними умовами організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників, а саме:

- Здатність вихователя з увагою і повагою ставитись до внутрішнього самобутнього світу дитини;
- Вміння використовувати форми організованої активності, що сприяють розумовому розвитку дітей, дають простір дитячій уяві, будять думку, забезпечують багатоманітність способів самостійного досягнення результату;
- Здатність сприяти гармонійній побудові самобутнього світу дітей;
- Вміння стимулювати спільні дитячі ігри;

- Здатність забезпечити вільне висловлення думок кожним дошкільником, варіативність пропозицій при вирішенні дітьми ігрової проблеми;
- Володіння технологією створення пошуково-ігрових ситуацій;
- Здатність до забезпечення експериментально-пошукового предметного середовища дитячих ігор;
- Здатність до забезпечення психоемоційного благополуччя дитини у ході її самореалізації серед одноліток;
- Здатність до дбайливого й зацікавленого ставлення, що заохочує творчі прояви дітей.

Показано, що традиційна підготовка у ЗВО за фахом «Дошкільна освіта» спрямовується переважно на теоретичну роботу, дозволяє студентам зрозуміти специфіку організації пізнавально-ігрової діяльності дітей у ЗДО, але надає недостатні можливості для її практичної реалізації. Студенти демонструють переважно середній рівень готовності до організації пізнавально-ігрової діяльності дітей. Досить помітна частина досліджуваних має низький рівень (16,0%). Студентам краще вдається психологічний аналіз організації пізнавально-ігрової діяльності дітей, ніж моделювання і проектування педагогічного керівництва нею.

Зазначені проблеми у психологічній підготовці студентів були враховані при створенні експериментальної програми факультативного навчального курсу, який було впроваджено в освітній процес.

Прикінцеве психодіагностичне дослідження в експериментальній групі засвідчило, що кількість майбутніх педагогів з високим рівнем підготовленості до організації пізнавально-ігрової діяльності дітей зросла майже вдвічі (з 18,75% до 33,3%), з низьким зменшилась у три рази (з 18,75% до 6,25%). Стан підготовленості у контрольній групі залишився практично без змін, що свідчить про дієвість використаної експериментальної програми.

Відповідно до **третього завдання**, розроблено, впроваджено та перевірено ефективність експериментальної програми психологічної

підготовки майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників. Показано, що психологічна підготовка студентів до організації пізнавально-ігрової діяльності дітей є ефективною у формі факультативного навчального курсу «Організація пізнавально-ігрової діяльності дітей дошкільного віку», який складається з системи навчальних занять: лекційних (з питань теорії дитячої гри) та практичних, під час яких відбувається формування у студентів ігрової позиції та ігрової поведінки, оволодіння прийомами, способами, методами моделювання пізнавально-ігрової діяльності в інтересах оптимізації розумового й особистісного розвитку старших дошкільників.

Результати виконання завдань роботи дозволили підтвердити висунуту гіпотезу про те, що психологічна підготовка майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників являє собою складно організований процес з такими напрямками, як поповнення психологічних знань студентів з питань розумового розвитку дітей, формування здатності студентів моделювати, проектувати, ініціювати та стимулювати пізнавально-ігрову діяльність старших дошкільників.

За наслідками проведеного дослідження запропоновано психологічні рекомендації для майбутніх вихователів, а також працюючих педагогів ЗДО і батьків, що містять короткі і зрозумілі настанови стосовно чинників і умов організації пізнавально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку, яка покликана активізувати розумовий розвиток дітей напередодні їх вступу до школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщук А. М. Використання діяльнісного підходу в підготовці фахівців дошкільної освіти // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2017. № 3. С.17-22.
2. Апанасенко Ю.В., Головка В.Г., Ярошевська В.С. Педагогічні умови підготовки майбутнього вихователя дітей дошкільного віку до використання педагогічних технологій // Український психолого-педагогічний науковий збірник. Науковий журнал. № 12. 2017. С. 5-10.
3. Бабич М., Вітвицька С. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : зб. наук. пр. / за заг. ред. С. С. Вітвицької, Н. М. Мирончук ; ЖДУ ім. І. Франка. Житомир, 2014. С. 77–80.
4. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) // Дошк. вих. 2012. № 7. С. 4–19.
5. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : монографія. Київ : Світич, 2006. 304 с.
6. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах університетської освіти // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2012. № 4. С. 1-5.
7. Біла І.М. Пізнавальна активність як вектор творчості // Актуальні проблеми психології: Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України. Київ: «Срібна хвиля», 2013. Т. XII. Психологія розвитку дошкільника. Вип 9. С. 4-18.
8. Богуш А.М., Луцан Н.І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. Мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник. Київ: Слово, 2008. 187 с.
9. Брежнева О.Г. Формування пізнавальної активності у старших дошкільників // Дошкільне виховання. 1998. № 2. С. 12-14.
10. Бурова А. Організація ігрової діяльності дошкільнят у світлі вимог Базової

- програми // Дошкільне виховання. 2009. № 12. С. 4-5.
11. Галус О.М. Наукові підходи щодо професійної підготовки майбутніх педагогів у ступеневому вищому навчальному закладі / Збірник наукових праць НАДПС України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2010. № 54. С. 13–17.
 12. Гончар Н.П. Формування креативності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів засобами інтерактивних технологій навчання // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : зб. наук. пр. / Ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). Вип. 14 (24). Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. С. 187–190.
 13. Горопаха Н.М. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дошкільників ціннісного ставлення до праці // Інноватика у вихованні. 2018. Вип. 7(1). С. 84-93.
 14. Горопаха Н.М., Поніманська Т.І. Педагогічна практика за вимогами кредитно-модульної системи : [для студ. вищ. навч. закл. напряму підготовки «Дошкільна освіта»]. 2-ге вид., випр. і допов. Київ: ВД «Слово», 2014. 232 с.
 15. Деренівська О. Дитяче дослідження: впроваджуємо нову методику // Дошкільне виховання, 2014. № 1. С. 24-26.
 16. Дубасенюк О.А. Креативний підхід до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів // Креативна педагогіка. 2011. № 4. С. 23-28.
 17. Дуткевич Т.В., Котирло В.К. Роль совместной деятельности в формировании познавательной активности дошкольников // Вопросы психологии. 1991. № 2. С. 50-60.
 18. Дуткевич Т.В. Организация познавательно-игровой деятельности старших дошкольников // Актуальные проблемы специальной психологии и коррекционной педагогики: теория и практика. Сборник научных трудов / Под ред. А.И.Ахметзяновой. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2016. Вып. 10.

- C.131-136.
- 19.Дуткевич Т.В. Психологічна підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до організації сюжетно-рольових ігор // Гуманітарні студії Україна-Польща: зб. наук. праць / [голова ред. колегії О.Завальнюк, С.Уліяш]. Кам'янець-Под.: Видавець Зволейко Д.Г., 2010. С. 237-244.
 - 20.Желанова В.В. Готовність майбутнього вихователя до розвитку творчого потенціалу дошкільника: сутність та структура // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Випуск 1 (38) С.123-126.
 - 21.Загородня Л. П., Титаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2010. 317 с.
 - 22.Зайцева Л. Пізнаємо довкілля разом // Дошкільне виховання. 2012. № 8. С. 16-19.
 - 23.Замелюк М. Сучасний вихователь – креативна особистість // Дошкільне виховання. № 5. 2013. С. 13.
 - 24.Єгорова В. Фахова ключова компетентність як складова сучасних вимог до науково-педагогічних працівників // Нова педагогічна думка. 2013. № 3. С. 47-50.
 - 25.Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання / [упоряд. Л. Галіцина]. Київ: Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.
 - 26.Ігрова діяльність старших дошкільників / Упор. Н. Ф. Юрченко. Харків: Вид. група «Основа», 2011. 304 с.
 - 27.Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти [Текст] : зб. ст. / ред. Г.С. Тарасенко; Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2009. 322 с.
 - 28.Карабаєва І. Вивчення ставлення дітей старшого дошкільного віку до наколишнього світу // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ:

- «Срібна Хвиля», 2012. Т. IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 8. С. 111-122.
29. Карасьова К.В. Особливості розвитку соціально-ігрового простору дошкільника в творчій грі // Вісник: Зб. наук. статей Київського міжнар. університету. Київ: КиМУ, 2006. Вип. 9. С. 39-47.
30. Кіктенко А. І. Психологічні аспекти підготовки майбутнього вихователя сучасного ДНЗ до розвитку елементарних математичних уявлень // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Вип. 1.45 (106). Педагогічні науки 2014. С. 64-67.
31. Клопотенко Ю.С. Формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності // Вісник Черкаського університету, Серія «Педагогічні науки». Вип. № 10.2017. С.63-66.
32. Коган І. Коли дитині нічого нецікаво // Психолог дошкільця. 2012. № 1 (30). С. 10.
33. Козачук С. А. Пізнавальна активність як передумова становлення творчої особистості // Генезис творчості в житті особистості: Зб. наук. статей (за матеріалами I Всеукраїнської науково-практичної конференції) / Відп. ред. Н. О. Полетаєва. Вип. I. Горловка : Вид-во ГДПІМ, 2007. С. 44-50.
34. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / [під заг. ред. О.В. Овчарук]. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
35. Кононко О.Л. Дитяча креативність крізь призму Базової програми «Я у Світі» // Дошкільне виховання. 2008. № 7.
36. Котирло В.К., Дуткевич Т.В. Развитие познавательной деятельности // Воспитание детей дошкольного возраста / Под ред. Л.Н.Проколиенко. Київ: Рад. школа, 1990. С. 155-186.
37. Кремень В. Г. Філософія освіти ХХІ століття // Педагогіка і психологія, 2003. № 1. С. 6-16.
38. Кудикіна Н.В. Теорія ігрової діяльності: моногр. Київ: Київ. ун-т ім. Б.

- Грінченка, 2012. 236 с.
39. Кузьменко В.У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років : монографія. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. 354 с.
40. Курбанова Н. Ю. Ігри з піском як інтерактивний метод розвитку комунікативно-мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://lib.podelise.ru/docs/2488/index-7278.html>.
41. Ладивір С. Жити і діяти разом з дитиною. Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості // Дошкільне виховання. 2013. № 10. С. 6-9.
42. Ладивір С.О. Пізнавальний розвиток: пошук ефективних шляхів // Дошкільне виховання, 2002, № 10. С. 4-8.
43. Лаврентьева Г. Розвивально-ігрове середовище. Європейський досвід та новітні підходи // Палітра педагога, 2001. № 4. С. 11-13.
44. Листопад О. Теоретико-методичні засади формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: [монографія]. Одеса: ФОП Бондаренко М. О., 2015. 328 с.
45. Маслов В. Моделювання у теоретичній і практичній діяльності в педагогіці // Післядипломна освіта в Україні. 2008. № 1. С. 3-9.
46. Мельник Л.В. Модель формування готовності майбутніх учителів до використання інтерактивних технологій у навчальному процесі ВНЗ // Наукові записки: Вінницький ДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія Педагогіка і психологія. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. Вип. 28. С. 215-219.
47. Методи і прийоми розвитку інтелектуальних і творчих здібностей учнів початкових класів. Методичний посібник. Упорядник М.П. Крилевець. Полтава: ПОППО, 2019. 92 с.
48. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О.Л. Кононко, З.П. Плохій, А.М. Гончаренко [та ін.]. Київ: Світич, 2009. 208 с.
49. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної

- та початкової освіти. Навчально-методичний посібник / За ред. Г.С.Тарасенко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 320 с.
50. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку / 2-ге вид., зі зм. та доп. / авт.-упор. А. П. Бурова. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 296 с.
51. Паламарчук В. Ф. Як виростити інтелектуала : посіб. для вчителів і керівн. шкіл. Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2017. 152 с.
52. Педагогічна практика студентів спеціальності «Дошкільне виховання» : навч.-метод. посіб. / Н.О. Білоус [та ін.]. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2005. 49 с.
53. Пехота О.М., Старєва А. М. Особистісно-орієнтоване навчання: підготовка вчителя : монографія. [2-е вид. доп. та перер.]. Миколаїв: Іліон, 2006. 272 с.
54. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : моногр. / Г. В. Беленька [та ін.] ; за заг. ред. І. І. Загарницької. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.
55. Підготовка фахівців з дошкільної освіти за кредитно-модульною системою організації навчального процесу / за ред. Т. І. Поніманської. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 304 с.
56. Піроженко Т., Карасьова К. Самодіяльні ігри дитини. Київ : Шк.. світ, 2011. 128 с.
57. Портяна О.В. Феномен пізнавальної активності у вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній науці // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць інституту психології імені Г.С.Костюка. Київ, 2012. Т. 11. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Вип. 6. С. 509-516.
58. Проскура О. В. Развитие познавательных способностей дошкольника. Київ, 1985. 112 с.
59. Розвиток пізнавальних процесів дитини / [за ред. С. Максименко, В. Маценко, О. Главник]. Київ : Мікрос-СВС, 2003. 112 с.
60. Сергєєва В. Ф. Технологічний підхід до професійної підготовки майбутніх

- вихователів дошкільних навчальних закладів // Проблеми емпіричних досліджень у психології. Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди". Додаток 3 до вип. 31. Київ: Гнозис, 2014. С. 323-329.
- 61.Смирнова Е. Современные пятилетние дети: особенности игры и психического развития. Общая характеристика // Дошкольное воспитание. 2003. № 10. С. 63-73.
- 62.Смольникова Г. Нові відкриття – щодня // Дошкільне виховання. 2013. № 3. С. 8.
- 63.Степура Ю. Г. Соціально-виховна компетентність майбутніх педагогів початкової школи // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті педагогічних ідей Фрідріха Фребеля : мат. міжнар. наук.-практ. конф. (26–28 берез. 2014 р.) / за ред. Л. Є. Петухової, О. Б. Полєвікової. Херсон, 2014. Т. 1. С. 142-144.
- 64.Сущинська Т.С. Танцювально-ігрова діяльність дитини старшого дошкільного віку як чинник формування образу «Я» // Теорія і практика дошкільної освіти в сучасних експериментальних дослідженнях : колективна монографія / Л. І. Зайцева, Л. І. Казанцева, Н. В. Гавриш та ін. [за ред. І. Г. Улюкаєвої]. Харків : Діса плюс, 2015. С. 229–244.
- 65.Тверезовська Н.Т. Теоретичні та методичні основи розробки і впровадження інноваційних технологій у навчальний процес вищої школи // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. Київ: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2007. Вип. 47. С. 13-18.
- 66.Ткачова Н. О. Аксиологічний підхід до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі : монографія. Луганськ; Харків: ЛНПУ ім. Т. Г. Шевченка: Каравела, 2006. 300 с.
- 67.Товкач І. Пізнавальний інтерес старшого дошкільника як одна з вагомих мотиваційних тенденцій навчальної діяльності // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: зб. наук. пр.

- Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 9. С. 118-123.
- 68.Товкач І. Інтегрований вплив ігрової та мовленнєвої діяльності на формування особистості дитини дошкільного та молодшого шкільного віку // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ: «Срібна Хвиля», 2012. Т. IV. Психологія розвитку дошкільника. Випуск 8. С. 268-280.
- 69.Хирш-Пасек К., Голинкофф Р.М., Айер Д. Эйнштейн учился без карточек. Как на самом деле учатся наши дети и почему им нужно больше играть, чем зубрить [пер. с англ.]. Москва : Эксмо, 2014. 464 с.
- 70.Хомич Л. О. Аксиологічні основи професійної підготовки майбутнього вчителя // Аксиологічний підхід – основа формування цілісності особистості майбутнього педагога : монографія / за заг. ред. Л. О. Хомич. Київ; Ніжин, 2010. С. 6-22.
- 71.Чері Ф. Як виховати активних і творчих дітей / Пер. з англ. Львів: Свічадо, 2009. 160 с.
- 72.Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 5-те вид., стер. Київ: Знання, 2006. 307 с.
- 73.Шуть М. Майстерність проведення гри. Київ : Видавничий дім «Шкільний світ», 2007. 128 с.
- 74.Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах : навч. посіб. Київ: Вища шк., 2004. 207 с.
- 75.Ярощук Л. Г. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] Київ : Слово, 2010. 304 с.